

STAROTESTAMENTOWY WĄTEK *BABILONU* JAKO PIERWOWZÓR SYMBOLU *BABILONU WIELKIEGO* W APOKALIPSIE JANA

Władysław GORODETSKI

Student Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Polska

Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce

ORCID: 0000-0001-6427-2871

Martyna KRÓL-KUMOR

Dr hab., Profesor Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Polska

Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce

ORCID: 0000-0002-6421-5428

W niniejszym artykule skupiono się na przeanalizowaniu dwóch wzajemnie powiązanych ze sobą zarówno nominalnie, jak również obrazowo, figur Babilonu oraz Babilonu Wielkiego występujących w tekście Pisma Świętego. Celem analizy jest wykazanie i tekstualne udowodnienie, że symbol Babilonu Wielkiego, przedstawiony przez pisarza nowotestamentowej Księgi Objawienia, bazuje na wątku i ogólnym obrazie literalnego Babilonu jako starożytnego, realnie istniejącego miasta opisanego w Starym Testamencie. Z tego względu wstęp do faktycznej analizy pokrótce przedstawia zarówno biblijne, teologiczne, jak i naukowe podejście do starożytnego Babilonu jako istotnego elementu treści Starego Testamentu. Przedstawiono także wprowadzenie do symbolu Babilonu Wielkiego wraz z omówieniem jego wstępnej charakterystyki. Metodą zastosowaną do porównania tych dwóch figur było zestawienie poszczególnych fragmentów z siedemnastego oraz osiemnastego rozdziału Księgi Objawienia z analogicznymi fragmentami pochodzącymi z ksiąg Pism Hebrajskich oraz wyjaśnienie i skomentowanie występujących w nich semantycznych lub leksykalnych podobieństw. Obydwa rozdziały z Apokalipsy rozdzielono na opis wizualny symbolu Babilonu Wielkiego zawarty wyłącznie w siedemnastym rozdziale oraz na opis wyroku na tej figurze zawarty w osiemnastym rozdziale Księgi Objawienia. Zdecydowana większość całościowego opisu Babilonu Wielkiego stanowi obszerny materiał do analizy, ponieważ w dużej mierze następujące po sobie fragmenty z Apokalipsy Jana zawierają swój odpowiednik w księgach starotestamentowych. Materiał wykorzystany do analizy pochodzi ze współczesnego polskiego przekładu Biblii wydawnictwa Świadków Jehowy – Przekład Nowego Świata z 2018 roku. Podsumowując, poniższy artykuł zawiera szereg tekstualnych potwierdzeń tego, że autor Apokalipsy mógł wzorować się na licznych fragmentach Pism Hebrajskich opisujących starożytny Babilon, tudzież używać ich jako kalki dla przedstawienia symbolu Babilonu Wielkiego w swojej księdze.

Słowa kluczowe: *Babilon, Babilon Wielki, symbol, Objawienie, Stary Testament.*

THE OLD TESTAMENT IMAGE OF *BABYLON* AS A PROTOTYPE OF THE SYMBOL OF *BABYLON THE GREAT* IN THE APOCALYPSE OF JOHN

Władysław GORODETSKI

Student of Jan Kochanowski University in Kielce, Poland

Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce, Poland

ORCID: 0000-0001-6427-2871

Martyna KRÓL-KUMOR

Habilitation Doctor, Associate Professor of Jan Kochanowski University of Kielce, Poland

Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce, Poland

ORCID: 0000-0002-6421-5428

This article focuses on analysing two interrelated, not only nominally but also pictorially, figures of Babylon and Babylon the Great occurring in the text of Scripture. The aim of the analysis is to demonstrate and textually prove that the symbol of Babylon the Great, as presented by the writer of the New Testament book of Revelation, is based on the plot and overall imagery of literal Babylon as an ancient, realistically existing city described in the Old Testament. For this reason, the introduction to the actual analysis briefly introduces the biblical, theological as well as scientific approach to ancient Babylon as an essential element of the Old Testament content. An introduction to the symbol of Babylon the Great is also provided, along with a discussion of its initial characteristics. The method used to compare the two figures was to juxtapose individual passages from the seventeenth and eighteenth chapters of the Book of Revelation with analogous passages from the books of the Hebrew Scriptures, and to explain and comment on the semantic or lexical similarities present in them. The two chapters from Revelation are separated into a visual description of the symbol of Babylon the Great contained only in the seventeenth chapter and a description of the judgment on this figure contained in the eighteenth chapter of the Book of Revelation. The vast majority of the overall description of Babylon the Great provides extensive material for analysis, since, to a large extent, the following passages from John's Revelation contain their counterpart in the Old Testament books. The material used for analysis is taken from the contemporary Polish translation of the Bible by the Jehovah's Witnesses' publishing house, the 2018 New World Translation. In summary, the following article contains a number of textual confirmations that the author of the Apocalypse may have taken inspiration from numerous passages in the Hebrew Scriptures describing ancient Babylon or used them as carbon copies to represent the symbol of Babylon the Great in his book.

Keywords: *Babylon, Babylon the Great, symbol, Revelation, Old Testament.*

СТАРОЗАПОВІТНА КАРТИНА *ВАВІЛОНА* ЯК ПРООБРАЗ СИМВОЛУ *ВАВІЛОНА ВЕЛИКОГО* В АПОКАЛІПСИСІ ІОАННА

Владислав ГОРОДЕЦЬКИЙ

Студент Університету ім. Яна Кохановського в Кельце, Польща
Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce, Polska
ORCID: 0000-0001-6427-2871

Мартина КРОЛ-КУМОР

доктор філологічних наук, професор
Університету ім. Яна Кохановського в Кельце, Польща
Uniwersytecka 17, 25-406 Kielce, Polska
ORCID: 0000-0002-6421-5428

Ця стаття присвячена аналізу двох взаємопов'язаних, не тільки номінально, але й образно, фігур Вавілоу і Вавілоу Великого, що зустрічаються в тексті Святого Письма. Мета аналізу – продемонструвати і текстуально довести, що символ Вавілоу Великого, представлений автором новозавітної книги Об'явлення, ґрунтується на сюжеті і загальному образі буквального Вавілоу як стародавнього, реально існуючого міста, описаного в Старому Заповіті. З цієї причини у вступі до власне аналізу коротко представлено біблійні, богословські та наукові підходи до стародавнього Вавілоу як важливої частини змісту Старого Заповіту. Також розглядається символіка Вавілоу Великого, разом з обговоренням його початкових характеристик. Метод, використаний для порівняння двох фігур, полягав у зіставленні окремих уривків із сімнадцятого та вісімнадцятого розділів книги Об'явлення з аналогічними уривками з книг єврейського Писання, а також у поясненні та коментуванні семантичної або лексичної подібності, яка в них присутня. Дві глави з Об'явлення розділені на візуальний опис символу Вавілоу Великого, що міститься тільки в сімнадцятій главі, і опис суду над цією фігурою, що міститься у вісімнадцятій главі Книги Об'явлення. Переважна більшість загального опису Вавілоу Великого дає великий матеріал для аналізу, оскільки наведені нижче уривки з Об'явлення Івана Богослова значною мірою містять відповідники в книгах Старого Заповіту. Матеріал для аналізу взято з сучасного польського перекладу Біблії видавництва Свідків Єгови "Переклад нового світу" 2018 року. Стаття містить низку текстових підтверджень того, що автор Апокаліпсиса, можливо, черпав натхнення з численних уривків єврейського Писання, що описують стародавній Вавілон, або використовував їх як копії, щоб представити символ Вавілоу Великого у своїй книзі.

Ключові слова: *Вавілон, Вавілон Великий, символ, Об'явлення, Старий Заповіт.*

Wprowadzenie. Apokalipsa (Objawienie) Jana obejmuje wiele różnych symboli. Jednemu z nich poświęcono znacznie więcej uwagi – *Babilonowi Wielkiemu*, gdyż całe dwa rozdziały (17 i 18) przeznaczone są wyłącznie na jego charakterystykę. Interesujące

jest to, że w tekście Apokalipsy symbol ten jest przedstawiony zarówno jako postać ludzka, jak i jako konkretne miejsce. W związku z tym niniejszy artykuł poświęcony jest charakterystyce Babilonu Wielkiego pod kątem obrazu starotestamentowego miasta Babilon. Konsekwentnie, przed zbadaniem symbolu Babilonu Wielkiego, fragment po fragmencie, warto najpierw pokrótce opisać to, jak starożytny Babilon jest przedstawiany w Starym Testamencie, a jak – Babilon Wielki w Apokalipsie, czyli Nowym Testamencie.

Pisma Hebrajskie informują o tym, że Babilon został zbudowany przez Nimroda. Opierając się wyłącznie na chronologii biblijnej przedstawionej w leksykonie „Wnikliwe poznawanie Pism”, miało to miejsce między 2269 a 2030 rokiem p.n.e. [6, 362]. Stary Testament nie zawiera komentarzy, dotyczących tego, jak rozrastało się to miasto, które później zyskało miano imperium [1, 914]. Niemniej ważne jest, że od samego początku historii biblijnej Babilon jest przedstawiany w pejoratywnych kategoriach, jako pierwsza popotopowa forma buntu przeciwko Bogu i całkowitego nieposłuszeństwa wobec Jego zwierzchnictwa. Jest to najbardziej widoczne, gdy Babilończycy zdobywają i niszczą Jerozolimę i jej Świątynię (miejsce kultu Bożego), podczas gdy Izraelici, naród wybrany przez Boga, trafiają do 70-letniej niewoli. Wraz z końcem okresu życia na wygnaniu w Babilonie, przychodzi koniec potęgi tego imperium [1, 915]. Wielokrotnie w starotestamentowych księgach prorockich zapowiadany jest upadek Babilonu, który według historyków nastąpił w 539 r. p.n.e. Babilon, potężne jak na swoje czasy imperium, został podbity w ciągu jednej nocy przez armię medo-perską pod wodzą Cyrusa Wielkiego [4, 67-86].

W Objawieniu, jak już wspomniano, *Babilon Wielki* jest przedstawiony jako postać ludzka, a konkretniej jako nierządnicą ubrana w purpurę i szkarłat, ozdobiona złotem, klejnotami i perłami, siedząca na siedmiogłowej szkarłatnej bestii. W innym fragmencie *Babilon Wielki* jest wymieniony jako metropolia, a także stolica, co może sugerować, że mamy tu do czynienia z jakimś potężnym miastem. Nawiązując do tego, należy zwrócić się bezpośrednio do treści 17. i 18. rozdziału Apokalipsy, porównując zawarte w nich wersety z analogicznymi fragmentami Starego Testamentu, w celu ustalenia korelacji pomiędzy *Babilonem* a *Babilonem Wielkim*.

Leksykalno-semantyczna analiza porównawcza. Przedstawiane fragmenty będą prezentowane jako cytaty z Księgi Objawienia i odpowiadający im jeden lub więcej fragmentów ze Starego Testamentu.

Objawienie 17:1 – *Jeden z siedmiu aniołów, którzy mieli siedem czasz, przyszedł i powiedział mi: „Chodź, pokażę ci, jak zostanie wykonany wyrok na wielkiej prostytutce, która siedzi nad wieloma wodami.*

Jeremiasza 51:13 – *„Kobieto mieszkająca nad wieloma wodami, opływająca w skarby, nadszedł twój koniec, kres twojego wzbogacania się.*

Można tu dostrzec trzy analogie: po pierwsze, zarówno w tekście Apokalipsy, który opisuje *Babilon Wielki* jako symbol, jak i w tekście Jeremiasza, który odnosi się do

literalnego miasta *Babilon*, występuje porównanie z kobietą. Po drugie, obie kobiety są położone *nad wieloma wodami*. Starożytny *Babilon* rzeczywiście był otoczony rzeką Eufkrat, co jest dosłownym opisem geologicznego położenia miasta [5, 111]. Biorąc pod uwagę, że *Babilon Wielki* jest symbolem, autor Objawienia posłużył się faktem historycznym jako pierwowzorem opisywanego symbolu. Po trzecie, oba fragmenty informują o zapowiedzi końca zarówno starotestamentowego *Babilonu*, jak i *Babilonu Wielkiego*.

Objawienie 17:2 – *Ziemscy królowie wdawali się z nią w niemoralne kontakty seksualne, a mieszkańcy ziemi upili się winem jej niemoralności*”.

Jeremiasza 51:7 – *Babilon był w ręku Jehowy złotym kielichem. Upijał całą ziemię. Z jego wina piły narody i dlatego oszalały*.

Sens powyższych cytatów jest właściwie identyczny. Zarówno wersety Starego, jak i Nowego Testamentu zawierają informacje o symbolicznym winie, którym *upijają się* wszyscy *mieszkańcy ziemi (narody)*.

Następujący fragment z Objawienia 17:4 [*Kobieta była ubrana w purpurowe i szkarłatne szaty oraz przystrojona w złoto, drogocenne kamienie i perły. W ręku trzymała złoty kielich napęczniony rzeczami budzącymi obrzydzenie oraz nieczystościami jej niemoralności*] można porównać z cytowanym na początku fragmentem starotestamentowej Księgi Jeremiasza, w którym mowa jest zarówno o *złotym kielichu* (Jeremiasza 51:7), jak i o *skarbach* (Jeremiasza 51:13), co odpowiada okazałemu ubiorowi *Babilonu Wielkiego* jako postaci nierządnicy.

Dalej powiedziano:

Objawienie 17:5–6 – *Na czole miała napisane imię, które jest tajemnicą: „Babilon Wielki, matka prostytutek i ziemskich obrzydliwości”*. I zobaczyłem, że ta kobieta była pijana krwią świętych i krwią świadków Jezusa.

Powyższego fragmentu nie można odnieść do żadnego opisu *Babilonu* w Starym Testamencie, ale należało uwzględnić ten fragment, aby zachować koherentność w związku z przejściem od wizualnego opisu postaci *Babilonu Wielkiego* do omówienia kwestii związanej z wydaniem na niego wyroku zawartego w tekście całego 18 rozdziału Apokalipsy.

Objawienie 18:1–2 – *Potem zobaczyłem innego anioła, który zstępował z nieba i miał wielką władzę. Swoją chwałą rozświetlił ziemię. I zawołał silnym głosem: „Upadła! Upadła metropolia Babilon Wielki i stała się siedliskiem demonów oraz kryjówką wszystkich nieczystych duchów i wszystkich nieczystych, wstrętnych ptaków!*

Izajasza 21:9 – *Oto nadciągają żołnierze w rydwanie wojennym zaprzężonym w konie!*”. *Potem zawołał: „Upadł, upadł Babilon! Wszystkie posągi jego bogów zostały roztrzaskane o ziemię!”*.

W obu fragmentach zapowiedź zniszczenia zarówno *Babilonu* (*Upadł, upadł Babilon!*), jak i *Babilonu Wielkiego* (*Upadła! Upadła metropolia Babilon Wielki*) jest przedstawiona w przybliżony leksykalnie sposób.

Objawienie 18:4 – *Wtedy usłyszałem inny głos z nieba: „Mój ludu, wyjdźcie z niej, żebyście nie mieli udziału w jej grzechach i żeby nie spadły na was plagi, które ją spotkają.*

Izajasza 48:20 – *Wychodźcie z Babilonu! Uciekajcie od Chaldejczyków! Opowiadajcie o tym, rozgłaszajcie to z radosnymi okrzykami! Niech usłyszą o tym na krańcach ziemi!*

Izajasza 52:11 – *Odwróćcie się, odwróćcie, wyjdźcie stamtąd, nie dotykajcie niczego nieczystego! Wyjdźcie z niego, bądźcie czysti, wy, którzy nosicie sprzęty Jehowy.*

Jeremiasza 50:8 – *„Uciekajcie z Babilonu, wyjdźcie z ziemi Chaldejczyków i stańcie się podobni do zwierząt idących na czele trzody.*

Jeremiasza 51:6 – *Uciekajcie z Babilonu i ratujcie swoje życie. Nie zgińcie z powodu jego przewinienia. Bo to czas zemsty Jehowy. On odpłaca Babilonowi za jego postępowanie.*

Jeremiasza 51:45 – *Wyjdźcie z niego, mój ludu! Ratujcie swoje życie przed płonącym gniewem Jehowy!*

Cytowane fragmenty z Izajasza i Jeremiasza w pewnym sensie reprezentują nawołanie do ucieczki z *Babilonu*. Widać to w wielokrotnym preskryptywnym powtarzaniu frazy *uciekajcie, odwróćcie się, wychodźcie, wyjdźcie*. Autor Apokalipsy także odniósł się do symbolicznej ucieczki z *Babilonu Wielkiego*, używając zwrotu *wyjdźcie z niej*. Ponadto dalsza część wersetu z Apokalipsy zawiera podobny, pod względem znaczeniowym, element (*żebyście nie mieli udziału w jej grzechach*) znajdujący się w Jeremiasza 51:6 (*nie zgińcie z powodu jego przewinienia*).

Objawienie 18:5 – *Bo jej grzechy narosły aż do nieba i Bóg przywołał na pamięć jej niesprawiedliwe czyny.*

Jeremiasza 51:9 – *„Próbowaliśmy uzdrowić Babilon, ale to się nie udało. Zostawcie go i chodźmy każdy do swojej ziemi. Bo jego sąd sięgnął nieba, jest tak wysoko jak chmury.*

Kluczowe podobieństwo przedstawionych fragmentów zawarte jest w słowach *jej grzechy narosły aż do nieba* oraz *jego sąd sięgnął nieba*. Według komentatorów *sąd* w tym kontekście oznacza przewinienia wobec Boga, na podstawie których został wydany wyrok na starotestamentowy *Babilon* [2], natomiast *grzechy* są formą *clique* w Biblii, a także w dyskursie religijnym o jakiegokolwiek winie lub występku [3, 577]. Taka argumentacja pozwala zestawić powyższe fragmenty.

Objawienie 18:6 – *Potraktujcie ją tak, jak ona traktowała innych, odpłaćcie jej podwójnie za to, co robiła. W kielichu, w którym przygotowywała napój, przygotujcie dla niej podwójną porcję.*

Jeremiasza 50:15 – *Ze wszystkich stron wydajcie przeciw niemu okrzyk wojenny. Poddalo się. Jego kolumny upadły, jego mury zostały zburzone, bo jest to zemsta Jehowy. Zemście się na tym mieście. Postąpcie z nim tak, jak ono postępowało.*

Jeremiasza 50:29 – *Wezwijcie przeciw Babilonowi łuczników, wszystkich, którzy napinają łuk. Stańcie obozem dookoła niego. Niech nikt nie ujdzie. Odpląćcie mu stosownie do tego, co robił. Postąpcie z nim tak, jak on postępował. Bo zuchwale wystąpił przeciw Jehowie, przeciw Świętemu Izraela.*

Psalmy 137:8 – *Córko babilońska, która wkrótce zostaniesz zniszczona, szczęśliwy będzie ten, kto ci odplaci, kto cię potraktuje tak, jak ty potraktowałaś nas.*

Powyższe fragmenty skupiają się na kwestii odwetu na Babilonie. Świadczą o tym następujące zwroty *potraktujcie ją tak, jak ona traktowała innych; postąpcie z nim tak, jak ono postępowało* występujące zarówno we fragmentach ze Starego Testamentu, jak i w Apokalipsie. Różnica między nimi przejawia się w tym, że odwet na *Babilonie Wielkim* dokonywany jest z podwójną intensywnością (*odpląćcie jej podwójnie; przygotujcie dla niej podwójną porcję*).

Objawienie 18:7 – *W jakim stopniu otaczała siebie chwałą i żyła w bezwstydnym przepychu, w takim stopniu zadajcie jej męczarnie i sprowadźcie na nią żalobę. Bo myśli sobie: „Siedzę jako królowa, nie jestem wdową i nigdy nie zaznam żaloby”.*

Izajasza 47:7–8 – *Mówiłaś: „Będę Panią już zawsze, na wieki”. Nie brałaś sobie tego wszystkiego do serca, nie zastanawiałaś się, jak to się skończy. A teraz posłuchaj, ty, która uwielbiasz oddawać się przyjemnościom. Siedzisz sobie bezpiecznie i mówisz w sercu: „Jestem wspaniała, nie ma nikogo takiego jak ja. Nie zostanę wdową, nigdy nie stracę dzieci”.*

Analogiczność wersetów jest widoczna w wypowiedziach kobiety symbolizującej *Babilon* i kobiety symbolizującej *Babilon Wielki*. Pomimo, że wypowiedzi te nie są leksykalnie identyczne, to mają one bardzo podobny ogólny sens (*królowa – Pani; nigdy nie zaznam żaloby – Będę [...] już zawsze, na wieki*). Warto jednak zwrócić uwagę na końcowe słowa obu wypowiedzi (*nie jestem wdową i nie zostanę wdową, a zatem nigdy nie zaznam żaloby i nigdy nie stracę dzieci*), gdyż nie mając męża nie można zostać wdową i być w żalobie, a jednocześnie nie można stracić dzieci, nie mając ich, ponieważ nie ma się męża. Owe fragmenty można uznać za analogiczne.

Objawienie 18:8 – *Dlatego też w jeden dzień przyjdą na nią plagi — śmierć, żaloba i klęska głodu — i zostanie doszczętnie spalona, bo silny jest Bóg Jehowa, który ją osądził.*

Izajasza 47:9 – *Lecz nagle, w jednym dniu, spadną na ciebie te dwie rzeczy: utrata dzieci i wdowieństwo. Doświadczysz ich w całej pełni z powodu swych licznych czarów i wszystkich swoich potężnych zaklęć.*

Zbieżność w powyższych wersetach opiera się na ciągłości myśli, ponieważ fragmenty w Objawieniu i Izajaszu są sukcesywną kontynuacją poprzednio omówionych wersetów. Tu daje się również zauważyć, że pisarz Objawienia użył wyrażenia *w jeden dzień* w odniesieniu do *Babilonu Wielkiego*, dokładnie tak jak pisarz Księgi Izajasza (*w jednym dniu*) w odniesieniu do miasta Babilon.

Objawienie 18:20 – „*Cieszcie się, niebo oraz wy, święci, apostołowie i prorocy, bo z waszego powodu Bóg ogłosił na nią wyrok!*”.

Jeremiasza 51:48 – *Niebo i ziemia oraz wszystko, co w nich jest, będą radośnie wykrzykiwać nad Babilonem, bo z północy nadciągną na niego niszczyciele*”

Oba fragmenty zawierają informacje o radości, wynikającej z upadku *Babilonu / Babilonu Wielkiego*. Tekst Apokalipsy w podobny sposób zawiera opis radości mającej miejsce w niebie, podobnie jak w cytowanym wyżej wersecie z Jeremiasza (*Cieszcie się, niebo – Niebo [...] będą radośnie wykrzykiwać nad Babilonem*).

Objawienie 18:21 – *A pewien silny anioł podniósł kamień podobny do wielkiego kamienia młyńskiego, rzucił go w morze i powiedział: „Właśnie z takim rozmachem wielka metropolia Babilon zostanie rzucona i już nigdy się jej nie znajdzie.*

Jeremiasza 51:63–64 – *Gdy skończysz czytać tę księgę, przywiąż do niej kamień i rzuć ją w środek Eufratu. Potem powiedz: „Właśnie tak utonie Babilon i nigdy więcej się nie podniesie z powodu nieszczęścia, które na niego sprowadzam; a jego mieszkańcy się utrudzą”*.

Zarówno literalny *Babilon*, jak i symboliczny *Babilon Wielki* zostały przyrównane do *kamienia* wrzuconego do wody (Objawienie: *w morze*; Księga Jeremiasza: *w środek Eufratu*), co, w obydwóch powyższych opisach reprezentuje upadek obu tych figur.

Objawienie 18:22–23 – *Już nigdy nie będzie słycać w tobie, Babilonie, głosu śpiewaków, którzy akompaniują sobie na lirze, flecistów, trębaczy ani innych muzyków. I już nigdy nie znajdzie się w tobie żaden rzemieślnik wykonujący jakiegokolwiek zawód ani już nigdy nie będzie w tobie słycać odgłosu kamienia młyńskiego. Już nigdy nie będzie w tobie świecić światło lampy ani już nigdy nie będzie w tobie słycać głosu pana młodego i panny młodej. Bo twoi kupcy byli na ziemi wpływowymi ludźmi, a twoimi praktykami spirytystycznymi zostały zwiedzione wszystkie narody.*

Jeremiasza 50:39 – *Dlatego będą w nim mieszkać pustynne zwierzęta razem z wyjąccymi zwierzętami, będą go zamieszkiwać strusie. Na zawsze pozostanie bezludny, nikt w nim nie zamieszka przez wszystkie pokolenia*”.

Wprawdzie te dwa opisy przedstawiają odmienne konsekwencje zniszczenia Babilonu i Babilonu Wielkiego, to jednak wykładnia losu tych postaci jest wyrażona

analogicznie. Ostatecznie, jak wynika z powyższych fragmentów, zarówno starożytny Babilon, jak i symboliczny Babilon Wielki mają zostać „bezludne na zawsze”.

Objawienie 18:24 – *Tak, w tym mieście znaleziono krew proroków, świętych i wszystkich zabitych na ziemi”.*

Jeremiasza 51:49 – *„Za sprawą Babilonu poginęli nie tylko Izraelici, w Babilonie poginęli też ludzie z całej ziemi.*

Na podstawie przytoczonych fragmentów można zaobserwować, że autor Księgi Apokalipsy opisuje *Babilon Wielki* w niemal identyczny sposób, jak czyni to autor Księgi Jeremiasza w stosunku do literalnego *Babilonu*. Podobnie jak w starotestamentowym *Babilonie* poginęli ludzie z całej ziemi, tak *Babilon Wielki* jest odpowiedzialny za *wszystkich zabitych na ziemi*.

Wnioski. Podsumowując, analiza porównawcza charakterystyki *Babilonu Wielkiego* z analogicznymi fragmentami występującymi w Starym Testamencie wykazała, że symbol opisany w Apokalipsie został oparty na konkretnych fragmentach z ksiąg prorockich Pism Hebrajskich. Zgodnie z wynikami analizy większość fragmentów została identycznie odtworzona przez autora Objawienia. Niektóre elementy pokrywały się częściowo, lub ich podobieństwo przejawiało się wyłącznie w ogólnym sensie. Niektóre fragmenty Księgi Objawienia były nawet oparte na kilku wersetach Starego Testamentu jednocześnie. Autor Apokalipsy w swoim krótkim wizualnym opisie symbolu *Babilonu Wielkiego* i wizji jego upadku wykorzystał 12 różnych fragmentów z Księgi Jeremiasza, 5 z Księgi Izajasza i 1 z Księgi Psalmów. Na tej podstawie można stwierdzić, że starotestamentowa seria opisów miasta *Babilon* i wizja jego zniszczenia posłużyła jako pierwowzór dla obrazu *Babilonu Wielkiego* w Księdze Objawienia.

BIBLIOGRAFIA

1. Baker, H. D. (2012). *The Neo-Babylonian Empire. A Companion to the Archaeology of the Ancient Near East*, 1, 914-930.
2. BibleHub, URL: <https://biblehub.com/commentaries/ellcott/jeremiah/51.htm>, (20.01.2023).
3. Graham, G. (2007). “Sin and Salvation”, in *The Routledge Companion to Philosophy of Religion*, Chad Meister and Paul Copan (eds), New York: Routledge, 576–584.
4. MacGinnis, J. (1986). “Herodotus' Description of Babylon”. *Bulletin of the Institute of Classical Studies*. 33: 67—86.
5. Van de Mieroop, M. (2007), *A History of the Ancient Near East, ca. 3000–323 BC*, Blackwell History of the Ancient World (2nd ed.), Malden: Blackwell.
6. Wnikliwe poznawanie Pism [Insight on the Scriptures]. (2006). Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania.

REFERENCES

1. Baker, H. D. (2012). The Neo-Babylonian Empire. *A Companion to the Archaeology of the Ancient Near East*, 1, 914-930.
2. BibleHub, Retrieved from: <https://biblehub.com/commentaries/ellicott/jeremiah/51.htm> (20.01.2023).
3. Graham, G. (2007). "Sin and Salvation", in *The Routledge Companion to Philosophy of Religion*, Chad Meister and Paul Copan (eds), New York: Routledge, pp. 576–584.
4. MacGinnis, J. (1986). "Herodotus' Description of Babylon". *Bulletin of the Institute of Classical Studies*. 33: 67—86.
5. Van de Mieroop, M. (2007). *A History of the Ancient Near East, ca. 3000–323 BC*, Blackwell History of the Ancient World (2nd ed.), Malden: Blackwell.
6. Wnikliwe poznanie Pism [Insight on the Scriptures]. (2006). Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania.